

Глібоко Сергій Васильович

кандидат юридичних наук, директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України.

ORCID: 0000-0003-3398-9276

Розгон Ольга Володимирівна

кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ
правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України.

ORCID: 0000-0001-6739-3927

Подрез-Ряполова Ірина Валеріївна

кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID: 0000-0002-8802-1441

Завадська Ангеліна Тимурівна

адвокат, молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID: 0000-0001-6114-0419

**ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ
ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ**

Анотація. У наукових тезах розглядається питання щодо перспективних напрямів реформування Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» щодо діяльності інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій як ключових суб'єктів трансферу технологій.

Ключові слова: інноваційний бізнес-інкубатор, центр трансферу технологій, стартап, трансфер технологій.

Hlibko Serhii

PhD, Director of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative

Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0003-3398-9276

Rozghon Olha

PhD, Associate Professor, Leading Researcher of the Scientific and Research
Institute of Providing Legal Framework for the Innovative
Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0001-6739-3927

Podrez-Riapolova Iryna

PhD, researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences
of Ukraine

ORCID: 0000-0002-8802-1441

Zavadska Anhelina

Barrister, Research Assistant of Scientific and Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences
of Ukraine

ORCID: 0000-0001-6114-0419

**ON THE ISSUE OF IMPROVING LEGISLATION IN THE FIELD OF
TECHNOLOGY TRANSFER**

Abstract. The scientific theses consider the issue of promising areas of reform of the Law of Ukraine "On state regulation of activities in the field of technology transfer" on the activities of innovative business incubators and technology transfer centers as key actors in technology transfer.

Key words: innovative business incubator, technology transfer center, startup, technology transfer.

Ефективність трансферу технологій залежить від динамічності розвитку суб'єктів, основою діяльності якої є інновації.

Такими суб'єктами є інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій.

Разом з тим, варто зазначити, що на законодавчому рівні правовий статус, порядок створення та функції таких суб'єктів фактично не врегульована.

Також проблематику становить відсутність нормативно-правової основи для створення інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій на основі закладів вищої освіти та наукових установ як потенційних основних фундаментів для розробки нових технологій.

У зв'язку з вищевикладеним, пропонуємо внести до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» нові статті, якими усунути існуючі прогалини законодавства.

В першу чергу розглянемо пропоновану нами до закріплення у вказаному вищій нормативно-правовому акті статтю «Інноваційний бізнес-інкубатор як суб'єкт інноваційної діяльності та трансферу технологій».

Інноваційні бізнес-інкубатори займають визначальне місце у трансфері технологій: 1) бізнес-інкубатори виступають в якості своєрідного патентного бюро, яке залучає відповідних фахівців у даній галузі та надає інформаційно-консультаційні послуги, а також надає майно у тимчасове користування; 2) виступає як платформа або посередник між інвестором та автором технологій.

Єдиного визначення інноваційного бізнес-інкубатору в міжнародній та іноземній нормативно-правовій базі чи правозастосовній практиці наразі не сформульовано. Оглядово зупинимось на найбільш поширених з них:

- 1) це державні установи, що належать державі та/або муніципалітету та мають спільну власність, метою яких є зменшення ризику стартапів та допомога їм утвердитися на ринку, а також сприяння розвитку малих та середніх підприємств. Бізнес-інкубатор об'єднує стартапи у приміщеннях, якими він володіє або іншим чином експлуатує та використовує. (Закон Литви «Про розвиток малого і середнього бізнесу» від 24 листопада 1998 року)[1];

- 2) вони стимулюють розвиток суб'єктів підприємницької діяльності, допомагаючи їм «виживати» та розвиватися починаючи від етапу створення, коли вони є найбільш вразливими. Їхні програми надають компаніям-клієнтам послуги з підтримки бізнесу, а також ресурси для новостворених підприємств. Найпоширенішими цілями інкубаційних програм є створення нових робочих місць, покращення «підприємницького клімату» громади, сприяння діяльності бізнесу в громаді, розбудова або прискорення зростання місцевої економіки[2];
- 3) це фізичний простір або приміщення, у якому здійснюється процес бізнес-інкубації, який у свою чергу є державним та / або приватним, підприємницьким, економічним та соціальним процесом розвитку, покликаним розвивати бізнес з стадії генерування ідей до новостворених компаній, завдяки всебічній програмі підтримки, допомоги у прискоренні розвитку суб'єктів підприємницької діяльності [3];
- 4) це установа, що належить державі та / або муніципалітету або є спільною власністю, і метою якої є зменшення ризику стартапів та допомога їм утвердитися на ринку, а також сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. Бізнес-інкубатор об'єднує стартапи у приміщеннях, якими він володіє або іншим чином експлуатує та використовує[4].

Таким чином, вважаємо за доцільне закріплення в цьому Законі України вказаного суб'єкту наступним чином:

Інноваційний бізнес-інкубатор з метою підтримки та стимулювання інноваційної діяльності та трансферу технологій стартапами та інноваційно-активних підприємств надає таким суб'єктам:

- у користування майно (речі) у розумінні Цивільного кодексу України, на підставі та в порядку визначеному чинним законодавством, актом засновника або установчим документом інноваційного бізнес-інкубатора як юридичної особи;

- освітньо-консультативні послуги (в тому числі, у формі наставництва, консультування, проведення навчальних курсів, майстер-класів, вебінарів, заходів з обміну інноваційними ідеями підприємців тощо);
- посередницькі послуги, спрямовані на сприяння ефективній взаємодії стартапів та інноваційно-активних підприємств з іншими суб'єктами інноваційної діяльності та підвищення ефективності трансферу технологій.

В якості наступного кроку перейдемо до проблематики правового регулювання центрів трансферу технологій.

Питання діяльності цих суб'єктів досліджували Р. В. Ободець, О. А. Краснов,[5] В. К. Хаустов [6] та інші.

Питання центру трансферу технологій як суб'єкту трансферу технологій пропонуємо врегулювати наступним чином:

1. Центр трансферу технологій створюється з метою управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності.

2. Центр трансферу технологій утворюється у формі юридичної особи, її відокремленого структурного підрозділу або відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи і діє на основі положення, що затверджується в установленому порядку, метою діяльності якого є створення умов для ефективного управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок у сфері інноваційної діяльності.

3. Утворення, реорганізація та ліквідація центру трансферу технологій здійснюються за рішенням її засновників.

4. Організаційна структура і кадровий склад центру трансферу технологій визначаються завданнями, що стоять перед центром трансферу технологій щодо

супроводу процесів інноваційної діяльності університету або науково-дослідної установи.

Центр трансферу технологій, утворений як господарське товариство зі 100 відсотковою часткою статутного капіталу за рахунок майна або коштів наукових установ або закладів вищої освіти, здійснює комерційну або некомерційну діяльність відповідно до законодавства, що регулює діяльність державних підприємств.

5. Центр трансферу технологій при виконанні наукової (науково-технічної) роботи самостійно встановлює порядок використання коштів відповідних статей кошторису на виконання роботи.

6. Центр трансферу технологій з метою забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій:

- створює організаційні, економічні та правові умови для виведення інноваційних проєктів на національний та міжнародні ринки та здійснює захист інтелектуальну власність університету або науково-дослідної установи;

- сприяє інтеграції університету або науково-дослідної державної установи в національну та міжнародну інноваційні системи з метою розвитку професійної кооперації з їх учасниками, в тому числі, в області експертизи, кадрового забезпечення і формування систем управління інноваційних проєктів;

- здійснює пошук найкращого застосування результатів досліджень, просуває впровадження проєктів, які передбачають використання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності університету або науково-дослідної установи;

- організовує та проводить заходи, які спрямовані на залучення автора розробки до науково-технічної та інноваційної діяльності;

- проводить зустрічі, консультації, лекції та тренінги для локальних команд та їх координаторів про порядок проходження етапів від автора інноваційної розробки до суб'єкта створення перспективного інноваційного виробництва;

- налагоджує взаємовигідну співпрацю університету або науково-дослідної установи з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами щодо наукових досліджень;

- взаємодіє з представниками центральних органів виконавчої влади, бізнес-структур з актуальних питань у сфері інтелектуальної власності, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій.

7. Передача знань та технологій через центр трансферу технологій здійснюється через:

- виконання наукових досліджень;

- надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності експертами у відповідній галузі;

- патентування, ліцензування на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що належить університету або науково-дослідній установі;

- укладання договорів між окремими суб'єктами та університетом або науково-дослідною установою, які охоплюють широкий спектр взаємодій у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій.

Порядок передачі майнових прав на технології, які створені за бюджетні кошти здійснюється в порядку встановленому цим Законом.

В якості наступного кроку, звернімося до висвітленої раніше нами позиції, що заклади вищої освіти та наукові установи мають займати провідне місце у трансфері технологій. Відповідно, порядок створення на їх основі таких суб'єктів трансферу технологій як інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій має бути належним чином урегульований з метою усунення ризику недостатнього нормативного закріплення чи виникнення колізій, що матиме наслідком виникнення проблем при створенні таких суб'єктів.

Положення нами норми щодо створення закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу

технологій сформульовано з урахуванням Законів України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про вищу освіту» та ін., що сприяє усуненню вищезазначених ризиків, а закріплення цієї норми сприятиме створенню інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій на базі закладів вищої освіти та наукових установ.)

У вказаній статті закріплено одну з найбільш поширених та оптимальних форми створення зазначених суб'єктів – як структурних підрозділів.

Враховуючи вищевикладене пропонуємо викласти нову статтю в такій редакції:

«Створення державними закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій

1. Заклади вищої освіти та наукові установи можуть створювати інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій.

2. Інноваційний бізнес-інкубатор створений для підтримки наукової, науково-технічної та господарської діяльності вчених, наукових працівників та студентів закладів вищої освіти та наукових установ.

3. Інноваційний бізнес-інкубатор та центр трансферу технологій може бути створений у формі підрозділу наукової установи, закладу вищої освіти або господарського товариства.

4. Центр трансферу технологій створюється з метою прямої комерціалізації, яка полягає у продажі результатів наукової, науково-дослідницької діяльності або ноу-хау, пов'язаного з цими результатами, або використання цих результатів чи ноу-хау, зокрема, на підставі ліцензії, договору оренди або лізингу.

5. Центр трансферу технологій та інноваційний бізнес-інкубатор може бути створений у формі підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи і функціонувати на підставі положень, затверджених Вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи.

6. В інноваційному бізнес-інкубаторі у формі підрозділу закладу вищої освіти, наукової установи чи центрі трансферу технологій створюються наглядові ради, склад та компетенції яких зазначені у їхніх положеннях.

7. Директор інноваційного бізнес-інкубатору у формі підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи) чи центру трансферу технологій призначається ректором закладу вищої освіти або директором наукової установи після затвердження Вченою радою відповідного закладу вищої освіти або наукової установи із числа кандидатів, запропонованих їх наглядовими радами».

З урахуванням обґрунтування, наведеного щодо попередньої статті, також вважаємо за доцільне закріпити у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» можливість створення інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій у організаційно-правовій формі господарських товариств.

Закріплення цієї норми надасть можливість закладам вищої освіти та науковим установам самостійно обирати форму діяльності суб'єкту трансферу технологій, що створюється на їх основі, в залежності від специфіки діяльності як самого закладу або установи, так і суб'єкта, що створюється:

«Створення державними закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій у формі господарських товариств.

1. Державні наукові установи (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державні університети, академії, інститути мають право бути засновниками господарських товариств та беруть 100 відсоткову участь у формуванні статутного капіталу такого господарського товариства шляхом внесення до нього рухомого майна, майнових прав, в тому числі майнових прав інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом.

Визначення вартості майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, що вноситься до статутного капіталу господарського товариства, здійснюється на підставі їх незалежної оцінки.

2. Засновники доручають господарському товариству:

- 1) управління майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності або ноу-хау, наукової та науково-технічної діяльності (комерціалізацію);
- 2) управління науково -дослідною інфраструктурою (майном, ресурсами).

Центр трансферу технологій та інноваційний бізнес-інкубатор, створені як господарські товариства можуть здійснювати такі види господарської діяльності, які будуть передбачені в їх статутах.

3. Державні наукові установи, державні університети, академії, інститути направляють повідомлення про створення господарського товариства органу, до сфери управління якого вони належать, та Фонду державного майна України протягом семи календарних днів з дня державної реєстрації господарського товариства.

Державні наукові установи, державні університети, академії, інститути розпоряджаються корпоративними правами відповідно до часток (акцій) у статутному капіталі господарських товариств (крім їх відчуження), співзасновниками яких вони є. Права учасника господарського товариства від імені державної наукової установи, державного університету, академії, інституту здійснює її керівник за рішенням Вченої ради наукової установи, університету, академії, інституту.

4. Доходи, отримані у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивіденди), а також доходи, отримані від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств, отримані державною науковою установою, державним університетом, академією, інститутом, що повністю фінансується за рахунок коштів державного бюджету, є власними надходженнями такої наукової установи, закладу вищої освіти та використовуються ними на виконання своїх

статутних завдань та виплату винагороди авторам об'єктів права інтелектуальної власності.

5. У разі ліквідації господарського товариства за рішенням засновників (акціонерів) або на підставі рішення суду, у тому числі про визнання господарського товариства банкрутом, майнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом, не включаються до складу ліквідаційної маси і повертаються державній науковій установі або закладу вищої освіти, що вносив його до статутного капіталу господарського товариства».

Крім того, необхідним є закріплення у цьому ж Законі України питань оренди приміщень та іншого майна засновників інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій, оскільки такі положення становлять правові засади матеріального забезпечення діяльності таких суб'єктів трансферу технологій. У зв'язку з цим пропонуємо викласти статтю, яка би врегульовувала таке питання у наступній редакції:

«У разі виникнення необхідності у використанні приміщень закладу вищої освіти та/або наукової установи для розміщення господарського товариства між господарським товариством і закладом вищої освіти та/або науковою установою укладається договір оренди на умовах орендної плати, встановлених для бюджетних установ, на строк, необхідний для виконання завдань інноваційного бізнес-інкубатора та центру трансферу технологій».

Підсумовуючи вищевикладене, звернімо увагу, що внесення запропонованих статей до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» матиме наслідком закріплення в законодавстві нових термінів, таких як «інноваційний бізнес-інкубатор», «центр трансферу технологій», «ноу-хау» та «стартап». У зв'язку з цим, виникає потреба також внесення відповідних змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» щодо закріплення визначення таких термінів. Разом з тим, з метою уникнення виникнення правових колізій та існування «мертвих» правових норм,

вважаємо за потрібне запропонувати, що до внесення цих зміст інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій діють на підставі внутрішніх типових положень, розроблених та затверджених їх засновниками.

Література:

1. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas. 1998 m. lapkričio 24 d. Nr. VIII-935. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.640D50DB8877/asr>
2. National Business Incubation Association, Business Incubation. URL: http://www.nbia.org/resource_library/faq/#1
3. Business Incubation Definitions and Principles:Trainee Manual. InfoDev. URL: http://www.agrirowad.com/UploadFiles/ProfileCv/m1_traineemanual_20101029960e20.pdf
4. Vidutinio verslo plėtros įstatymo nr. Viii-935: lietuovos respublikos smulkiojo, 2017 m. Sausio 12 d. Nr. Xiii-192. Url: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/468c37b3dd5211e6be918a531b2126ab>
5. Ободець Р. В., Краснов О. А. Трансфер технологій: проблематика, сучасний стан та шлях сприяння його розвитку. Industrial Economics. № 2. 2012. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2012/2/EV20122_040-045.pdf
6. Хаустов В. К. Трансфер технологій в інноваційних процесах України та Білорусі. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_12_2_24_uk.pdf

References:

1. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas. 1998 m. lapkričio 24 d. Nr. VIII-935. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.640D50DB8877/asr>
2. National Business Incubation Association, Business Incubation. URL: http://www.nbia.org/resource_library/faq/#1
3. Business Incubation Definitions and Principles:Trainee Manual. InfoDev. URL:

http://www.agrirowad.com/UploadFiles/ProfileCv/m1_trainemanual_20101029960e20.pdf

4. Vidutinio verslo plėtros įstatymo nr. Viii-935: Lietuvos Respublikos Smulkiojo, 2017 m. Sausio 12 d. Nr. Xiii-192. Url: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/468c37b3dd5211e6be918a531b2126ab>

5. Obodets P. V., Krasnov O. A. Transfer technologii: problematyka, suchasnyi stan ta shliakh spriannia yoho rozvytku. Industrial Economics. # 2. 2012. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2012/2/EV20122_040-045.pdf

6. Khaustov V. K. Transfer technologii v innovatsiinykh protsesakh Ukrainy ta Bilorusi. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_12_2_24_uk.pdf